

De tijd verstrijkt

Als je lange tijd wacht, dan verandert het licht. De zon die door kleine vensters naar binnen valt, kan iets direct of indirect uitlichten; een tekst op een grafsteen, een schildering op een muur, een spinnenweb tussen twee stoeltjes. Soms valt je oog op iets, maar tegen de tijd dat de camera klaar is met een beeld, is dat gewenste volgende beeld vaak alweer weg. De belichtingstijd kun je redelijk bepalen, maar er kan tijdens het belichten een wolk voor de zon schuiven. Dan moet je gokken hoeveel langer je het gaatje moet openhouden. Daarbij weet je niet wat er precies in beeld is, en hoe dat in beeld komt. Vaak is het net anders dan je had verwacht.

Het resultaat zie je pas veel later, nadat het negatief is ontwikkeld. Zelden is een negatief perfect. Het beeld is niet helemaal scherp, of niet overal goed belicht. Het kan rafelranden hebben, er is een lichtflard ontstaan, de film is niet doorgedraaid, of het ontwikkelen mislukt. Deze onverwachte imperfectie en de onzekere factor maken het pinholen interessant en spannend. De kerken passen in zekere zin bij het imperfecte beeld, omdat ze sporen laten zien van gebruik en verhalen vertellen over het verstrijken van de tijd.

Techniek

Bij pinhole-fotografie valt het licht van het onderwerp niet door een lens op de beelddrager, maar door een klein gaatje, de pinhole, de speldenprik.

De allereerste foto's werden ook gemaakt met behulp van een klein gaatje, het beeld werd gevangen op een plaat die lichtgevoelig was gemaakt en het beeld vast kon houden.

Een nadeel van pinhole-fotografie is dat je geen lens hebt die het licht versterkt, waardoor je soms lang moet belichten om zichtbaar beeld te krijgen. Mensen portretteren is lastig, die bewegen en worden onscherp. Oude kerken staan stil en zijn bij uitstek geschikt voor deze techniek.

Het voordeel van pinhole-fotografie is dat je geen lensvertekening hebt, dus geen rare groothoekeffecten in de hoeken. Daarbij geeft pinhole-fotografie ook nog een oneindige scherptediepte. Dus de keien van het kerkenpad onderin beeld zijn even scherp als het haantje boven op de toren.

Film of papier

Je kan pinhole-foto's maken op fotopapier of op film. In beide gevallen krijg je na het ontwikkelen van de beelddrager een afbeelding in negatief. In de donkere kamer (de *doka*) of met een fotobewerkingsprogramma zet je een negatief om in een positief. Zwartwit foto's keren wij zelf om en we drukken die ook af. Kleurennegatieven laten we ontwikkelen en scannen we daarna in. De digitale handelingen die we daarna toepassen zijn vergelijkbaar met de handelingen in de doka. Bijsnijden, stofjes verwijderen, doordrukken en tegenhouden.

Gebruiken we een doosje of blikje als camera, dan leggen we daar een vel papier in waarop het beeld valt. Wil je meer foto's maken op een bepaalde locatie, dan moet je meerdere fotodoosjes of blikjes voorbereiden en meenemen. Of je verwisselt het papier ter plekke in een speciale donkere wisselzak waar je handen in kunnen werken, maar waar geen licht bij de camera komt. Dat is een tijdrovende bezigheid. Daarom werkten we voor deze expositie ook wel met een oude Agfa camera waarvan we de lens hebben gesloopt. Zo konden we fotograferen op middenformaat rolfilm wat een stuk sneller werkte en mooie grote negatieven opleverde.

Onverwacht resultaat

Het is veel werk, maar als je een mooi beeld ziet opkomen in het ontwikkelbad, of je krijgt een onverwacht mooi negatief terug van de fotozaak, dan weet je waarvoor je zoveel moeite doet.

En de beelden zijn anders, soms heel duidelijk anders, en soms niet duidelijk aanwijsbaar anders. Dat maakt dat je er langer naar kan blijven kijken.

De rechthoekige zwartwit foto's zijn gemaakt met een rond blikje waar het negatiefpapier gebogen in staat, dat geeft een bijzonder beeld.

Epi Ecclesiae

De vierkante beelden vormen samen de serie *Epi Ecclesiae*. Met deze serie vraagt Studio Stedum aandacht voor de middeleeuwse kerken in Groningen die in het gaswinningsgebied staan.